

ВЕЋУ ЗА ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ И МЕЂУНАРОДНУ САРАДЊУ УНИВЕРЗИТЕТА СИНГИДУНУМ

Одлуком Већа Департмана за последипломске студије и међународну сарадњу Универзитета Сингидунум бр. 1-1132/2013 од 23.04.2013. године одређени смо у Комисију за оцену докторске дисертације кандидаткиње Марине Савковић под насловом "Запошљавање у националним стратегијама одрживог развоја", о чему подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни подаци о кандидату и докторској дисертацији

Марина Савковић је рођена 6. септембра 1982. године у Београду, где је, као ученик *генерације*, завршила Основну школу „14. Октобар“ и, такође као ученик *генерације*, Пету економску школу Раковица. Дипломирала је на Економском факултету Универзитета у Београду 2006. године, са просечном оценом 9,18. Од октобра 2007. године ангажована је као сарадник у настави на Универзитету Сингидунум, где 2009. године добија звање асистента и и држи вежбе на предмету Микроекономија, а од 2011. године на предмету Менаџерска економија. Од 2013. године асистент је на предмету Економија, а од 2015. године и на предметима Међународна економија и Савремено тржиште рада.

Паралелно са основним студијама, похађала је алтернативни образовни програм *Европа и Западни Балкан* (Београдска отворена школа, 2003-2004), *Летњу школу економске политике* (Институт Г17, 2004), онлајн курс Института Светске банке на тему друштвене одговорности компанија (2002. године). У том периоду обавиле је и неколико стручних пракси у привреди. Од 2003. до 2008. године, сарађивала је са истраживачком организацијом *Центар за мониторинг и евалуацију* и тако учествовала на бројним истраживачким и развојним пројектима, како у сарадњи са државним институцијама и међународним организацијама, тако и са компанијама и непрофитним сектором.

Похађала је три програма стручног усавршавања у иностранству:

- Као стипендиста Савезног министарства за економску сарадњу, 2009. године је боравила три месеца у Немачкој, у оквиру Програма стипендија немачке привреде;
- Као стипендиста Европске комисије, у оквиру пројекта *Говорите европски*, 2010. године је похађала тронедељни Интензиван курс о Европској унији на Европском колеџу у Брижу;
- Као стипендиста Америчког конгреса и Амбасаде САД у Београду, у оквиру програма Отворени свет, 2014. године је учествовала у двонедељној студијској посети високообразовним институцијама у Вашингтону и Тенесију.

Учествовала је на неколико домаћих и међународних научних скупова. Објавила је научне радове у референтним. Од 2010. године је ангажована као сарадник *Центра за развој каријере студената* Универзитета Сингидунум. Укључена је у неколико европских пројеката у области високог образовања.

Активно користи енглески и немачки језик.

Листа објављених радова:

M24

- М. Савковић, Ј. Гајић, Млади на тржишту рада у савременим условима: једно поређење Европске уније и Србије, *Социологија*, Вол. LVIII, Бр. 3, 2016.

M53

- Љ. Јеремић, М. Савковић, Економски развој, запосленост и смањење сиромаштва у Србији у време економске кризе, *Економски видици*, Вол. 17, Бр. 2, pp. 227 - 242, мај 2012.
- М. Савковић, Љ. Јеремић, Улагање у образовање у доба светске економске кризе, *Економски видици*, Вол. 17, Бр. 1, pp. 69 - 84, фебруар 2012.
- М. Живић, Ј. Гавриловић, А. Његуш, Информатичка знања и вештине као ресурс економског раста и конкурентности, *Сингидунум ревија*, Вол. 8, Бр. 1, pp. 153 - 162, март 2011.
- Љ. Јеремић, М. Живић, Улога малих и средњих предузећа у економском развоју и запослености у Европској унији (M53), *Економски видици*, Вол. 16, Но. 1, pp. 77 - 85, март 2011.
- М. Најдић, М. Живић, Одрживо партнерство великих предузећа и локалних самоуправа - студија случаја компаније Хемофарм и општине Вршац, *Економски видици*, Вол. 14, Но. 2-3, pp. 461 - 469, октобар 2008.

M33

- М. Savković, S. Alčaković, N. Đorđić, Use of the Internet in the job search process: gender perspective, *Sinteza*, pp. 31 - 35, April 2016.
- Д. Голијанин, М. Миљковић, С. Алчаковић, Ј. Гавриловић, М. Савковић, Д. Стаменковић, *Генерација зед*, интернет и образовање, *Синтеза*, Београд, Србија, стр. 506 - 509, Apr, 2014.
- М. Savković, N. Stanišić, The Use of The Internet and Development Perspectives of Labour Market in Serbia, *Sinteza*, ISBN 978-86-7912-539-2, pp. 520 - 522, April 2014.
- Љ. Јеремић, М. Савковић, Глобализација, миграције послова и економски развој, *Зборник радова Синергија*, децембар 2013.
- Љ. Јеремић, М. Савковић, Утицај политике заштите животне средине на нова радна места на тржишту рада, *Зборник радова Синергија 2012*, ISBN:978-99955-26-25-2, стр. 429 - 436, март 2012.

- М. Савковић, Ј. Гавриловић, Електронски сервиси као подршка раду универзитетског каријерног центра. Зборник радова Инфотех Јахорина 2012, стр. 571-574, фебруар 2012.
- Љ. Јеремић, М. Савковић, Информационе технологије и софтвери за подршку управљању као фактор унапређења перформанси предузећа у Србији – студија случајева коришћења SAP решења у српским предузећима, Пролећно саветовање Друштва економиста Београда, стр. 154 - 165, јун 2009.

2. Предмет, циљ и задаци истраживања

Мали је број земаља у свету које бележе висок и стабилан ниво запослености. Такви се случајеви могу посматрати пре као изузетак, него као правило. Чак и друштва која одликује висока запосленост, суочавају се, понекад, са озбиљним проблемима неравнотеже на тржишту рада. Привреде у транзицији, међу које спада и српска привреда, нарочито су оптерећене проблемима незапослености, једним делом због гашења великог броја предузеће која нису могла да издрже међународну конкуренцију, а с друге стране због прекомерног запошљавања у предузећима у периоду социјализма. У процесу транзиције, наглашена је потреба нових послодаваца да се ослободе вишка запослених. Због ниског нивоа личних доходака, прекомерни број запослених није драматично повећавао трошкове, али су, упркос томе, са рестаурацијом капитализма, послодавци, желели да редукују броја запослених смање трошкове пословања.

С друге стране, концепт одрживог развоја обухвата синтезу и синергију економске, еколошке и социјалне компоненте развоја, узимајући у обзир интер и интра генерацијску солидарност у коришћењу и расподели ресурса. На националном и наднационалном нивоу, доносиоци одлука укључују у дугорочне развојне стратегије *концепт одрживог развоја*, посебно у последње две деценије. Растуће интересовање стручне и академске јавности за теме одрживог развоја и потенцијал коришћења трендова одрживог развоја за решавање проблема незапослености, определили су ауторку да конкретну тему на овај начин сагледа и истражи.

Основна идеја при дефинисању и реализацији ове докторске дисертације била је да се, на свеобухватан начин, истраже питања везана за *тржиште рада* и токове запослености, која су обухваћена *националним стратегијама одрживог развоја*. Предмет истраживања докторске дисертације представљају *текстови националних стратегија одрживог развоја*. У тим текстовима, ауторка прати (и истражује) третман токова запослености и тржишта рада. Циљ је утврдити на који начин и у ком обиму *крвне развојне стратегије* указују на улогу и значај *запошљавања* у контексту дугорочног одрживог развоја. У том смилу, анализира се интензитет обухвата питања запошљавања у анализираним документима. Такође се истражује у којој мери се, у посматраним стратегијама, налазе формулације и решења проблема незапослености, и у ком степену се идентификују конкретни извори нових радних места.

Истраживањем су обухваћени текстови свих јавно доступних националних стратегија одрживог развоја држава чланица Европске уније. У анализу су укључена питања: узрока незапослености и политике тржишта рада, утицаја економске кризе на садржај текстова *стратегиија одрживог развоја* у смислу наглашавања питања запошљавања и тржишта рада, извора нових радних места, индикатора тржишта рада и слично.

Посебно је анализиран пример Националне стратегије одрживог развоја Републике Србије, уз обухват свих поменутих аспеката и поређење са другим националним стратегијама одрживог развоја. Анализирани су индикатори одрживог развоја који се могу довести у везу са питањима запошљавања и тржишта рада, у смислу синтезе питања токова запослености, тржишта рада и одрживог развоја.

Конечан циљ ове дисертације био је да истражи простор за унапређење третмана питања запошљавања (и тржишта рада) у оквирима будућих дугорочних развојних стратегија одрживог развоја. Предлог индикатора одрживог развоја у овом смислу би требало да унапреди базу за праћење и евалуацију напретка у спровођењу конкретних развојних стратегија.

Оправданост ове анализе постаје јаснија, уколико се сагледају и конкретни трендови у области тржишта рада, односно: стални раст броја незапослених у свету, са акцентом на растућу дугорочну незапосленост; динамичне промене на тржишту рада услед глобализације, технолошких промена, економских поремећаја и слично; поларизација радника, пре свега са аспекта припадности рањивим групама по основу образовања, рода, узраста итд; ограничен потенцијал за стварање послова који се могу назвати „достојанственим“ итд.

Због свега поменутог, питање *запошљавања* налази се међу основним развојним приоритетима на националном нивоу и због тога би, по мишљењу ауторке, требало да буде саставни део кључних *развојних стратегија*.

3. Основне хипотезе истраживања

Да би одговорила постављеним задацима и циљевима истраживања, кандидаткиња је поставила следећа питања, која дефинишу *хипотезе* од којих је пошла у истраживању:

1. Да ли се у националним стратегијама одрживог развоја земаља чланица ЕУ свеобухватно наводе узроци незапослености?
2. Да ли се у националним стратегијама одрживог развоја земаља чланица ЕУ секторски јасно дефинишу извори нових радних места?
3. Да ли националне стратегије одрживог развоја земаља чланица ЕУ и одговатајући пратећи индикатори узимају у обзир могућност економске кризе и потенцијалне поремећаје на тржишту рада?
4. Да ли су индикаторима одрживог развоја у оквиру националних стратегија одрживог развоја земаља чланица ЕУ и других релевантних докумената свеобухватно покривени аспекти запошљавања у условима одрживог развоја?

5. Да ли су *Националном стратегијом одрживог развоја Србије* предвиђена конкретна решења за проблем незапослености, односно секторски јасно дефинисани извори нових радних места у будућности?
6. Да ли су *индикатори тржишта рада* које садржи Национална стратегија одрживог развоја Србије у потпуности *усаглашени* са индикаторима које прате друге европске земље и ЕУ у целини?

Потврдни одговори на пет првих постављених питања указали би на оправданост и сврсисходност (са становишта решења проблема *незапослености*), сложених и скувих поступака који су спроведени у изради *стратегија одрживог развоја* у европским земљама. Природно је да се потврдан одговор очекује у оваквим врстама истраживања, поготово ако се узме у обзир висок пондер проблема запошљавања у укупном (одрживом) развоју сваке европске земље. Штавише, приступ изради *стратегије подразумева* да ће проблем запослености бити, макар већим делом, решен у овом *крвном развојном документу*.

Негативне (нетривијалне) одговоре, међутим, тешко је очекивати, али баш зато они имају далеко већи научни значај, пошто указују на потребу корените *ревизије* методологије израде *стратегија*, као крвних развојних докумената.

С друге стране, одбацивање првих пет постављених хипотеза (негативни одговори) могли би да доведу у питање и саму потребу израде *стратегија одрживог развоја* у Србији и у осталим европским земљама.

4. Методе истраживања

Поред уобичајених метода научне анализе, у раду се користи метод *анализе садржаја*. Као допунски методи коришћени су метод *компаративне анализе* и *евалуације индикатора*. У овом случају је примењен метод мешовите анализе садржаја, која има карактеристике квантитативног и квалитативног метода. Квантитативна анализа, која се још зове *фреквенцијска*, примењена је при оцени фреквенције кључних појмова у једницама анализе (стратегијама одрживог развоја), коришћењем *специјализованог софтвера NVIVO*. Анализирана је корелација фреквенција кључних појмова у текстовима стратегија и других резултата добијених статистичком обрадом података на основу попуњених упитника за кодирање. Квалитативна анализа садржаја стратегија је реализована према претходно дефинисаном теоријском оквиру и постављеним хипотезама.

Компаративном анализом и анализом садржаја обухваћени су текстови свих националних *стратегија одрживог развоја* држава чланица Европске уније и Србије, као и пратећи *показатељи одрживог развоја* који се односе на тржиште рада и запосленост. Поред анализе садржаја и, у склопу тога, компаративне анализе стратегија одрживог развоја, истраживањем је обухваћена анализа *индикатора тржишта рада* који се прате у оквиру сета индикатора тржишта рада у државама чланицама ЕУ. Конкретни индикатори су евалуирани са аспекта релевантности у контексту пресека области запошљавања и одрживог развоја.

5. Садржај истраживања

Докторска дисертација се састоји из 4 дела. Први део је посвећен теоријској анализи концепта *одрживог развоја* и концепта *стратегије*. Дат је преглед институционалног оквира за дефинисање политика у области одрживог развоја, као и приказ међународних докумената који представљају референтну основу за развој националних стратегија одрживог развоја.

Другим делом дисертације обухваћен је и општи теоријско-критички осврт на актуелне националне стратегије одрживог развоја. Полазећи од теоријске идентификације појмова и релација који ће представљати оквир за анализу, у другом делу пажња је посвећена темама запошљавања, незапослености и сиромаштва и рањивих група на тржишту рада, политикама запошљавања и тржишта рада, показатељима тржишта рада и другим релевантним појмовима и односима. Такође, анализирани су фактори који доминирајуће делују на савремено тржиште рада, а то су: економски раст, демографска кретања, економска криза, глобализациони процеси, продуктивност рада и технолошке промене. У оквиру овог дела разматрају се тржишне карактеристике и емпиријски трендови на тржиштима рада Европске уније и Србије, уз анализу актуелних политика запошљавања и дугорочних тржишних пројекција. Дата је анализа привредних делатности у оквиру којих економски експерти сагледавају највећи потенцијал раста запослености у наредном периоду. Представљен је и анализиран концепт запошљавања у контексту одрживог развоја. Посебан осврт је дат на анализу појмова зелене економије, зелених послова и могућег утицаја развоја делатности повезаних са заштитом животне средине на стварање нових послова.

Трећим делом овог рада обухваћени су резултати истраживања, а укључују анализу садржаја националних стратегија одрживог развоја земаља чланица ЕУ и Србије, односно анализу индикатора одрживог развоја наведених држава.

Закључна разматрања чине последњи део и обухватају опште закључке и финално тестирање постављених хипотеза у светлу претходне анализе. У закључку се даје предлог **унапређења националних стратегија одрживог развоја** са аспекта сврхе и структуре обухвата аспекта запошљавања и тржишта рада. Представљен је и предлог алтернативних индикатора одрживог развоја релевантних за запосленост. На крају четвртог дела предложена су и кратко образложена отворена питања до којих се дошло током израде дисертације, а могу представљати потенцијални оквир за будућа истраживања у конкретној области.

6. Остварени резултати и допринос истраживања

Проблеми анализирани у овој дисертацији су актуелни и значајни у теоријско-практичном смислу. Поставка основних појмова, трендова и проблема истраживања је у складу са општим током савремене економске анализе. Изражена мултидисциплинарност се такође сматра квалитетом овог рада и може се сагледати како кроз концептуално и вишедимензионално повезивање проблема одрживог развоја и тржишта рада, тако и кроз резултате анализе и практичне препоруке.

Са научног становишта, рад представља целовит, теоријски конзистентан и практичан оквир за *анализу питања тржишта рада и запошљавања у оквирима дугорочних развојних политика на националном нивоу*. Резултати истраживања, закључци анализе и практичне препоруке доносиоцима одлука могу допринети даљем интегрисању проблема и приоритета савременог тржишта рада са потребом постизања и очувања одрживог раста и развоја европских држава.

Кандидат је успео да добије мање очекиване, нетривијалне, а веома квалитетне резултате истраживања. На пет питања (хипотеза од којих се пошло добијени су негативни одговори, а потврђена је (шеста) хипотеза о *усаглашености индикатора тржишта рада*, које садржи *Национална стратегија одрживог развоја Србије*, са индикаторима које прате друге европске земље и ЕУ у целини.

7. Мишљење Комисије о докторској дисертацији

Докторска дисертација кандидата Марине Савковић је урађена према раније одобреној пријави. У потпуности је остварен план истраживања, који је кандидат поставио, применом постојећих научних и стручних знања из предметне области. Рад је прошао тест аутентичности (антиплагијат – тест). Дисертација је самосталан научно-истраживачки рад кандидата. Показана је веома изражена способност за оригинални научни приступ у анализи посматраних, појава које су предмет дисертације.

Структура рада је веома добро постављена и омогућила је кандидату да оствари истраживачке намере.

Полазећи од напред наведеног, предлагемо Већу Департмана за последипломске студије и међународну сарадњу и Сенату Универзитета Сингидунум да прихвати докторску дисертацију кандидата Марине Савковић под насловом **"Запошљавање у националним стратегијама одрживог развоја"** и одобри њену јавну одбрану.

У Београду,
21.06.2016. године

Чланови Комисије:

1. проф. др Данијел Цвјетићанин

2. проф. др Милован Станишић

3. проф. др Небојша Савић